

Το όνομα του παιδιού & ο γραμματισμός στην προσχολική ηλικία

Μαρία Θεοδωρακάκου

Νηπιαγωγός, ΜΤΕΕΑ
maria.theodorakakou@gmail.com

Η παρουσίαση αναπτύχθηκε για την πλατφόρμα
'Ταξίδι στον γραμματισμό'

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ παρουσίαση

- ο Το όνομα του νηπίου και η ανάπτυξη του γραμματισμού
 - ✓ Εισαγωγή
 - ✓ Η θέση του ονόματος στη γραφή των παιδιών
 - ✓ Το αρχικό γράμμα του ονόματος
 - ✓ Η συμβολή του ονόματος στην κατάκτηση του γραμματισμού
- ο Η σημασία του ονόματος στη συγκρότηση του εαυτού του παιδιού
- ο Σημαντικά χαρακτηριστικά που καθιστούν το όνομα σημαντικό και ενδιαφέρον κείμενο για το γραμματισμό
- ο Για ποιους λόγους τα παιδιά γράφουν το όνομά τους
- ο Πώς τα παιδιά μαθαίνουν να γράφουν και να διαβάζουν το όνομά τους
- ο Μαθαίνοντας με το όνομα - Μαθαίνοντας από το όνομα
- ο Ανακαλύπτοντας το όνομα - Πώς πρέπει να μάθουν για το όνομα
- ο Αξιοποιώντας το όνομα - Προτάσεις - Παραδείγματα
- ο Βιβλιογραφία

Το όνομα του νηπίου και η ανάπτυξη του γραμματισμού

Εισαγωγή

- ο Το μικρό όνομα αποτελεί ένα από τα πρώτα κείμενα με τα οποία ασχολείται το παιδί. Ουσιαστικά είναι μια από τις πρώτες λέξεις τις οποίες τα παιδιά αναγνωρίζουν και επιχειρούν να μάθουν να γράφουν (Ferreiro & Teberosky, 1982)
- ο Κατά τις Ferreiro & Teberosky, πρόκειται για το πιο θεμελιώδες κείμενο, κείμενο με νόημα, που συμβάλει καθοριστικά στην ανάπτυξη του γραμματισμού (Ferreiro & Teberosky, 1982)
- ο Η ικανότητα που επιδεικνύει το μικρό παιδί σε ό,τι αφορά τη γραφή αλλά και την αναγνώριση του ονόματος του αποτελεί το πρώτο σημάδι ότι έχει αρχίσει να συνειδητοποιεί τη λειτουργία του γραπτού λόγου και σταθμό καθοριστικής σημασίας στην προσπάθεια κατάκτησης του (Στελλάκης, 2002, Bloodgood, 1999, Trushell, 1998)

Το όνομα του νηπίου και η ανάπτυξη του γραμματισμού

Η θέση του ονόματος στη γραφή των παιδιών

ο Ερευνητικά έχει φανεί ότι:

- ✓ Στις πρώτες απόπειρες τους να γράψουν τα παιδιά προσπαθούν να αποτυπώσουν το όνομα τους ή χρησιμοποιούν κατά κόρον γράμματα του ονόματος τους
- ✓ Μεγάλο ποσοστό των κείμενων που παράγουν τα μικρά παιδιά αποτελούνται από γράμματα του ονόματος τους.
- ✓ Το 40 % των τυχαίων γραμμάτων που παράγουν τα παιδιά προέρχεται από το όνομα τους
- ✓ Από το στάδιο ακόμα της ψευδούς γραφής τα παιδιά επαναλαμβάνουν το ίδιο γράμμα ή γράφουν γράμματα του ονόματος τους
(Bloodgood, 1999, Ferreiro & Teberosky, 1982, Βάμβουκα, 2008, Στελλάκης, 2002, Κασσωτάκη - Ψαρουδάκη, 2010, Τάφα, 2003, Τάφα, 2001)

Το όνομα του νηπίου και η ανάπτυξη του γραμματισμού

Η θέση του ονόματος στη γραφή των παιδιών

- ο Για τα ελληνικά δεδομένα
 - Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση των Τάνταρου - Βάμβουκα (1999):
 - ✓ Από το τέλος ακόμα του πρώτου σταδίου, των «ιδεοσημείων», ανάπτυξης της γραφής αρχίζουν να γίνονται εμφανή τα πρώτα σημάδια σχηματισμού γραμμάτων από το μικρό όνομα του παιδιού
 - ✓ Στο τρίτο στάδιο των «ανάμεικτων σημείων με τάση διαμόρφωσης - ολοκλήρωσης» τα 2-3 γράμματα σε ένα μέσο όρο 8-9 γραμμάτων που εμφανίζονται στις γραπτές παραγωγές των παιδιών ανάμεικτα με ψευδογράμματα, λατινικά γράμματα, αντιστραμμένα γράμματα κ.τ.λ. προέρχονται από το μικρό όνομα του παιδιού.
 - ✓ Γράμματα από το μικρό όνομα του παιδιού είναι εμφανή και σε όλα τα επόμενα στάδια για να φτάσουμε στο έβδομο στάδιο «της επίδρασης του προφορικού λόγου» όπου 4 στα 6-7 γράμματα που εμφανίζονται στις γραπτές παραγωγές των παιδιών είναι από το μικρό τους όνομα
(Τάνταρος & Βάμβουκας, 1999, Θεοδωρακάκου, 2002)

Το όνομα του νηπίου και η ανάπτυξη του γραμματισμού

Το αρχικό γράμμα του ονόματος

Εμπειρικά έχει διαπιστωθεί ότι:

- Ένα από τα πρώτα πράγματα που τα παιδιά παρατηρούν στα ονόματα τόσο τα δικά τους όσο και των συμμαθητών τους είναι το αρχικό τους γράμμα (Γιαννικοπούλου, 2002, Θεοδωρακάκου, 2002, Θεοδωρακάκου, 2007)
- Ακόμα και όταν διαβάζουν το όνομα τους στην αρχή τείνουν να επικεντρώνουν το όνομα τους στο αρχικό γράμμα και να διαβάζουν το όνομα τους κάθε φορά που συναντούν το γράμμα αυτό (Γιαννικοπούλου, 2002)
- Αξιοποιούν το αρχικό γράμμα του ονόματος τους προκειμένου να:
 - ✓ Διακρίνουν το όνομα τους από άλλα ονόματα
 - ✓ Παράγουν γραπτό λόγο

Ερευνητικά έχει φανεί ότι:

- Στα πρώτα στάδια επαφής τους με το γραπτό λόγο τα παιδιά αναγνωρίζουν περισσότερο και γενικά χρησιμοποιούν περισσότερο το πρώτο γράμμα του ονόματός τους (Τάφα, 2003, Harste, 1984, Treiman & Broderick, 1998)
- Γράφουν και αναγνωρίζουν το αρχικό γράμμα του ονόματός τους με μεγαλύτερη ακρίβεια σε σχέση με τα επόμενα δύο κατά σειρά γράμματα του ονόματός τους (Τάφα, 2003, Treiman & Broderick, 1998)
- Στα ελληνικά δεδομένα, φάνηκε ότι τα παιδιά εμφανίζονται να γράφουν το μικρό τους όνομα χρησιμοποιώντας το πρώτο ή μερικά από τα γράμματα που το αποτελούν (Τάφα, 2003).

Το όνομα του νηπίου και η ανάπτυξη του γραμματισμού

Συμβολή του ονόματος στην κατάκτηση του γραμματισμού

- ο Αποτελεί την πρώτη ένδειξη ότι το παιδί έχει αρχίσει να συνειδητοποιεί τις λειτουργίες του γραπτού λόγου (Τάφα, 2001, Στελλάκης, 2000, Στελλάκης, 2002)
- ο Η ικανότητα των παιδιών να γράφουν το όνομα τους στα περισσότερα παιδιά προσδιορίζει τη μετέπειτα αναγνωστική τους ικανότητα και αναπτύσσεται ταυτόχρονα με την ικανότητα αναγνώρισης των γραμμάτων της γλώσσας που μιλούν (Τάφα 2003, Bloodgood, 1999)
- ο Η ικανότητα του παιδιού να γράφει το όνομα του σε συνδυασμό με την αναγνώριση των γραμμάτων αποτελεί κριτήριο πρόβλεψης της αναγνωστικής προόδου του παιδιού (Γιαννικοπούλου, 2002, Riley, 1996)
- ο Σε έρευνα των Haney et al (2003) φάνηκε σημαντική συνάφεια μεταξύ της γραφής του ονόματος και της αναγνώρισης λέξεων και οριακά σημαντική συνάφεια μεταξύ του ονόματος και της αναγνώρισης των γραμμάτων του αλφαβήτου
- ο Έρευνα έδειξε ότι μέσα από την παρατήρηση των ονομάτων των συμμαθητών τους τα παιδιά μπορούν να συνειδητοποιήσουν γραφοφωνημικές αντιστοιχίες και να επιχειρήσουν να αποκωδικοποιήσουν το γραπτό λόγο (Γιαννικοπούλου, 2002, White, 1990)
- ο Έρευνα της Hildreth (1936) έδειξε ότι οι προσπάθειες των παιδιών να γράψουν το όνομα τους εξελίσσονται καθώς τα παιδιά ανακαλύπτουν κάποια από τα χαρακτηριστικά του γραπτού λόγου όπως ο σταθερός αριθμός γραφής κάθε λέξης και ο τρόπος παράθεσης των συμβόλων
- ο Τα παιδιά προκειμένου να παράγουν γραπτό λόγο ανατρέχουν στα ονόματα αξιοποιώντας σε μεγάλη συχνότητα τα τέσσερα πιο συχνά γράμματα που συναντώνται στα ονόματα (Bloodgood, 1999)

Το όνομα του νηπίου και η ανάπτυξη του γραμματισμού

Συμβολή του ονόματος στην κατάκτηση του γραμματισμού

- ο Στα ελληνικά δεδομένα (Κασσωτάκη - Ψαρουδάκη, 2010) φάνηκε ότι σε όσο πιο υψηλό επίπεδο ανάπτυξης βρίσκεται η ικανότητα των παιδιών να γράφουν το όνομα τους σε τόσο πιο υψηλό επίπεδο ανάπτυξης βρίσκεται και η αναγνωστική τους ικανότητα:
 - ✓ Η ικανότητα γραφής του ονόματος σχετίζεται με τη γνώση των γραμμάτων του αλφαβήτου
 - ✓ Η ικανότητα γραφής του ονόματος σχετίζεται με την έννοια της λέξης στο κείμενο
 - ✓ Η ικανότητα γραφής του ονόματος σχετίζεται με την αναγνώριση λεξιλογίου

Η σημασία του ονόματος στη συγκρότηση του εαυτού του παιδιού

- ο Έχει μεγάλη συναισθηματική αξία για το παιδί
- ο Είναι η ταυτότητά του
- ο Η υπογραφή του, το κείμενο που του επιτρέπει να δώσει το στίγμα του, να προσδιορίσει τον προσωπικό του χώρο και την ιδιοκτησία του
- ο Προσδιορίζει ποιος και τι είναι
- ο Είναι μέρος της κοινωνικο-ψυχολογικής του ταυτότητας
- ο Το συνδέει με την οικογένεια και την οικογενειακή και κοινωνικο-πολιτισμική του ιστορία
(Bloodgood, 1999, Στελλάκης, 2000, Στελλάκης, 2002)

Σημαντικά χαρακτηριστικά που καθιστούν το όνομα σημαντικό και ενδιαφέρον κείμενο για το γραμματισμό

- ο Αποτελεί ήδη μέρος της ζωής του παιδιού
- ο Είναι η ταυτότητά του
- ο Είναι η υπογραφή του
- ο Είναι μια πολύ προσωπική και ιδιαίτερα οικεία λέξη για το παιδί
- ο Είναι ένα κείμενο με αυθεντικό νόημα για το παιδί
- ο Έχει σταθερή μορφή για το παιδί
- ο Το παιδί προσπαθεί να το αναπαράγει στην πλήρη του μορφή με σταθερό τρόπο χωρίς να διαπραγματεύεται
- ο Η γραφή του παρέχει στο παιδί μεγάλη ευχαρίστηση
- ο Κάθε παιδί δείχνει έμφυτη επιθυμία να μάθει να γράφει και να αναγνωρίζει το όνομα του
- ο Η αναγνώριση του μέσα στο γραπτό λόγο αποτελεί κάτι το ενδιαφέρον και μαγικό για το παιδί
- ο Η γνώση του ονόματος του παρέχει στο παιδί υψηλό αίσθημα ασφάλειας προκειμένου να μπει σε διαδικασίες ανακάλυψης του γραπτού λόγου
(Ferreiro & Teberosky, 1982, Bloodgood, 1999, Puscucci, 1999, Curto et al, τ.ΙΙ, 1998, Στελλάκης, 2000, Στελλάκης, 2002, Γιαννικοπούλου, 2002)

Για ποιους λόγους τα παιδιά γράφουν το όνομα του;

- ο Για να δηλώσουν την ταυτότητα τους
- ο Για να προσδιορίσουν τον προσωπικό τους χώρο (συρτάρια, κρεμάστρες, θέση στο ταμπλό εργασιών κ.τ.λ.)
- ο Για να δηλώσουν την ιδιοκτησία τους σε κάτι (μολύβια, σουπλά φαγητού, μαρκαδόρους, παιγνίδια κ.τ.λ.)
- ο Για να δηλώσουν ότι είναι οι δημιουργοί ενός έργου (εργασίες, ζωγραφιές, κατασκευές κ.τ.λ.)
- ο Για να δηλώσουν την παρουσία τους στην τάξη (παρουσιολόγιο - απουσιολόγιο)
- ο Για να δηλώσουν συμμετοχή σε κάτι (σε ποια ομάδα θα παίξουν, πίνακας υπευθύνων της τάξης)
- ο Για να επικοινωνήσουν, να στείλουν ένα μήνυμα επισημαίνοντας τον αποστολέα ή και τον παραλήπτη (ευχετήριες κάρτες, προσκλήσεις, επιστολές, μηνύματα σε φίλους κ.τ.λ.)
- ο Από απλή ευχαρίστηση

(Στελλάκης, 2000, Στελλάκης, 2002, Θεοδωρακάκου, 2007, Θεοδωρακάκου, 2009)

Πώς τα παιδιά μαθαίνουν να γράφουν και να διαβάζουν το όνομά τους;

- ο Ένας σημαντικός αριθμός παιδιών γνωρίζουν το όνομά τους πριν φοιτήσουν στο νηπιαγωγείο μέσα από διαδικασίες γραμματισμού που προέρχονται από το οικογενειακό περιβάλλον (Στελλάκης, 2002, Κασσωτάκη -Ψαρουδάκη, 2010)
- ο Ο μεγαλύτερος αριθμός παιδιών μαθαίνουν να γράφουν το όνομά τους μέσα στο νηπιαγωγείο με τη βοήθεια πλήθους ερεθισμάτων και δράσεων που σχετίζονται με αυτό (πίνακας αναφοράς ονομάτων, καρτέλες ονομάτων, ετικέτες με το όνομα, ενημέρωση παρουσιολογίου -απουσιολογίου και πίνακα υπευθύνων της τάξης, γραφή ονόματος σε εργασίες κ.τ.λ.) (Στελλάκης, 2002, Τάφα, 2001, Τάφα, 2003)
- ο Μέσα από ενασχόληση με το όνομα τους και το όνομα των συμμαθητών τους τα παιδιά μπαίνουν σε μια διαδικασία εκμάθησης του γραπτού λόγου διαφορετική από την καθιερωμένη σειρά που ακολουθούν οι σχετικές γνωστές μέθοδοι (π.χ. μαθαίνουν τα αρχικά γράμματα του ονόματος τους και εκείνα των φίλων τους πολύ πριν μάθουν άλλα γράμματα που προηγούνται αυτών στο αλφάβητο) (Curto et al τ.ΙΙ, 1998)

Πώς τα παιδιά μαθαίνουν να γράφουν και να διαβάζουν το όνομα τους:

- ο Η Teberosky (1998) αναφέρει ότι μερικά παιδιά από πολύ μικρή ηλικία ακόμα (3-4 ετών) μπορεί έστω και κατ' ελάχιστον να γνωρίζουν το όνομα τους επισημαίνοντας ότι κάποια μπορεί να γνωρίζουν το αρχικό γράμμα μόνο ή κάποια από τα γράμματά του, κάποια μπορεί να γνωρίζουν όλα τα γράμματα αλλά όχι τη σωστή σειρά ή κάποια μπορεί να γνωρίζουν όλα τα γράμματα με τη σωστή σειρά αλλά να μην γνωρίζουν την αποκωδικοποίησή τους.
- ο Οι Ferreiro & Teberosky (1983) μελετώντας την ικανότητα παιδιών ηλικίας 4-6 ετών να γράφουν και να διαβάζουν το όνομα τους κατέληξαν στις εξής κατηγοριοποιήσεις:
 - ✓ Επίπεδο 1ο : Δεν μπορούν να γράψουν το όνομά τους ή το γράφουν χρησιμοποιώντας έναν απροσδιόριστο και ευμετάβλητο αριθμό χαρακτήρων. Κατά την ανάγνωση του στηρίζονται τόσο στην δική τους γραφή όσο και σε αυτό που τους προτείνεται. Θεωρούν δε ότι στην ίδια γραπτή παραγωγή τους εμπεριέχεται τόσο το μικρό τους όνομα όσο και το μικρό τους επώνυμο και το επώνυμο τους μαζί, χωρίς όμως καμιά προσπάθεια αντιστοίχισης μεταξύ των μερών του ονόματος.
 - ✓ Επίπεδο 2ο : Γράφουν το όνομά τους χρησιμοποιώντας έναν απροσδιόριστο και ευμετάβλητο αριθμό χαρακτήρων. Ενώ θεωρούν ότι μέσα στην ίδια γραπτή παραγωγή εμπεριέχεται τόσο το μικρό όνομα όσο και το επώνυμο ωστόσο επιχειρούν να αντιστοιχίσουν τα μέρη του ονόματος μεταξύ τους
 - ✓ Επίπεδο 3ο : Χρησιμοποιούν συστηματικά την συλλαβική υπόθεση στη γραφή και ανάγνωση του ονόματος τους. Επιχειρούν να γράψουν το όνομά τους χρησιμοποιώντας κάποια γράμματα από αυτό ή και όλα αλλά όχι πάντα με τη σωστή σειρά. Επιχειρούν να αντιστοιχίσουν όχι πια γράμματα με ολόκληρο το όνομα αλλά μεμονωμένα γράμματα με μέρη -συλλαβές του ονόματος τους
 - ✓ Επίπεδο 4ο : Γνωρίζουν να γράψουν το όνομά τους και γίνεται χρήση της συλλαβικής υπόθεσης σε συνδυασμό με την ανάπτυξη βασικών αλφαβητικών αρχών.
 - ✓ Επίπεδο 5ο : Γνωρίζουν να γράφουν και να διαβάζουν το όνομά τους ακολουθώντας τις αλφαβητικές αρχές. Τίθενται θέματα ορθογραφίας.
- ο Σε άλλη σχετική μελέτη (Hildreth, 1936) φαίνεται επίσης ότι η γραφή του ονόματος ακολουθεί παρόμοια στάδια εξέλιξης με εκείνα γενικότερα της γραφής: κυκλικά σκαριφίματα, γραμμική παράθεση διακριτών γραφικών μονάδων (όχι συμβατικά γράμματα), σταθερή χρήση γραμμάτων, γραφή με συμβάσεις (τονισμός, ορθή χρήση πεζών και κεφαλαίων γραμμάτων κ.τ.λ. (Κασσωτάκη - Ψαρουδάκη, 2010)

Μαθαίνοντας με το όνομα - Τι μαθαίνουν από το όνομα

- ο Μέσα από τους μηχανισμούς οικοδόμησης γνωστικών σχημάτων, τα παιδιά διαμορφώνουν ένα πλήθος υποθέσεων για το πώς λειτουργεί η γραφή τις οποίες σταδιακά μέσα από γνωστικές συγκρούσεις αναθεωρούν και επαναδιαμορφώνουν, ανοικοδομώντας τη γνώση τους γύρω από το γραπτό λόγο και αναπτύσσοντας μεταγνωστικές δεξιότητες και στρατηγικές μάθησης. (Ferreiro & Teberosky, 1982, Ζωγράφου - Τσαντάκη, 2003, Στελλάκης, 2002, Κασσωτάκη - Ψαρουδάκη, 2010)
- ο Μαθαίνουν πώς να γράφουν καθώς συνειδητοποιούν τη διαφορά μεταξύ γραμμάτων και σχεδίων, αριθμών, οριθοσκαλισμάτων κτλ και εξοικειώνονται με τα σύμβολα του γραπτού λόγου- τα γράμματα εστιάζοντας την προσοχή τους στην μορφή τους και στις μεταξύ τους διαφορές και ομοιότητες (Curto et al τ.ΙΙ, 1998, Στελλάκης, 2002)
- ο Προβληματίζονται και καλούνται να επιλύσουν βασικά προβλήματα που αφορούν τη γραφή ανακαλύπτοντας βασικές συμβάσεις του γραπτού λόγου πριν ακόμα επιδοθούν στην ενασχόληση τους με άλλου τύπου και πιο σύνθετα κείμενα :
 - Το γεγονός ότι κάθε λέξη απαρτίζεται από μικρότερα στοιχεία τα γράμματα
 - Το μέγεθος των διαφόρων ονομάτων και λέξεων
 - Τον αριθμό των επιμέρους γραμμάτων που αποτελούν το κάθε όνομα και κατ' επέκταση την κάθε λέξη
 - Τη σταθερότητα της γραφής του ονόματος και κατ' επέκταση μιας λέξης
 - Τους συσχετισμούς γραμμάτων προκειμένου να γραφούν διαφορετικές λέξεις
 - Τη θέση των γραμμάτων μέσα στο κάθε όνομα και την κάθε λέξη και τη σειρά που εμφανίζονται
 - Τη φορά - προσανατολισμό της γραφής των γραμμάτων καθώς και ότι τα γράμματα γράφονται σε οριζόντια γραμμική διάταξη
 - Τον τρόπο που σχηματίζονται και τοποθετούνται τα γράμματα αυτά μέσα στο χώρο
 - Τη φορά γραφής και ανάγνωσης(Curto et al τ.ΙΙ, 1998, Γιαννικοπούλου, 2002, Στελλάκης, 2002)

Μαθαίνοντας με το όνομα - Τι μαθαίνουν από το όνομα;

Αποκτούν κίνητρο και επιθυμία να γράψουν

- ο απομυθοποιούν τη γραφή και την ανάγνωση αποβάλλοντας τους φόβους και τις ανασφάλειες τους γύρω από τους μηχανισμούς του γραπτού λόγου και, στη συνέχεια, τολμούν να επιδοθούν σε πιο σύνθετες διαδικασίες γνωριμίας με το γραπτό λόγο με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση (Θεοδωρακάκου, 2007)
- ο Κατά την ενασχόληση τους με άλλα κείμενα, η παρουσία και η αναγνώριση του ονόματος τους σε αυτά παρέχει στα παιδιά ανακούφιση λόγω της ύπαρξης κάτι τόσο δικού τους και τόσο οικείου για αυτά στο κείμενο και έτσι η αυτοπεποίθησή τους ενισχύεται και η προσπάθειά τους εντείνεται.
- ο Αποτελεί το βασικό «όπλο» και επιχείρημα της νηπιαγωγού για να κάμψει τις φοβίες και αντιστάσεις των παιδιών απέναντι στο γραπτό λόγο (Θεοδωρακάκου, 2007).

Μαθαίνοντας με το όνομα - Τι μαθαίνουν από το όνομα

- ο Επιδίδονται σε αξιόλογες δράσεις φωνολογικής ενημερότητας και ειδικότερα φωνημικής ανάλυσης
- ο Μαθαίνουν το όνομα των γραμμάτων αλλά κυρίως τους ήχους που αντιπροσωπεύουν τα γράμματα
- ο Αποκτούν ένα ευρύ ρεπερτόριο γραμμάτων αρχής γενομένης από το αρχικό γράμμα του ονόματός τους και των ονομάτων των συμμαθητών τους
- ο Αντλούν πληροφορίες προκειμένου να παράγουν γραπτό κείμενο
 - Ο πίνακας αναφοράς των ονομάτων αποτελεί σταθερή πηγή άντλησης πληροφοριών και γραμμάτων προκειμένου τα παιδιά να γράψουν κάτι (οδηγός νηπιαγωγού)
- ο Καλλιεργούνται γραφοκινητικά καθώς η γραφή των γραμμάτων προϋποθέτει μυϊκό έλεγχο και συντονισμό
- ο Εξοικειώνονται με διάφορα εργαλεία γραφής παραγωγής γραπτού λόγου (μολύβι, μαρκαδόρο, χαρτί, γραφομηχανή, κειμενογράφος στον Η/Υ, πίνακα, πλαστικά γράμματα, καρτέλες γραμμάτων κτλ)

(Curto et al τ.ΙΙ, 1998, Στελλάκης, 2000, Γιαννικοπούλου 2002, Στελλάκης, 2002, Δαφέρμου, 2006)

Ανακαλύπτοντας το όνομα - Πώς πρέπει να μάθουν για το όνομα - Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Ο εκπαιδευτικός έχει ρόλο:

ο Διευκολυντή

- ✓ Διευκολύνει τα παιδιά να ασχοληθούν με το όνομα τους δίνοντας στα παιδιά ευκαιρίες, ερεθίσματα και υλικά για να το κάνουν
- ✓ Διευκολύνει τα παιδιά να γράψουν το όνομα τους και να ξεπεράσουν γραφοκινητικές αδυναμίες παρέχοντας τους κατάλληλα υλικά και μέσα (π.χ. καρτέλες με γράμματα, πλαστικά γράμματα, Η/Υ κ.λ.π.)
- ✓ Παρέχει στα παιδιά μια ποικιλία υλικού που σχετίζεται με το όνομα του πχ καρτέλες ονομάτων, ετικέτες με ονόματα, πίνακας αναφοράς, παρουσιολόγιο-απουσιολόγιο, πίνακας γενεθλίων, πίνακας καθηκόντων, επιτραπέζια παιχνίδια

ο Καθοδηγητή

- ✓ Καθοδηγεί τα παιδιά να ασχοληθούν με το όνομα τους μέσα από την αναζήτηση της πληροφορίας, την παρατήρηση και τον προβληματισμό αναπτύσσοντας δικές τους στρατηγικές μάθησης
- ✓ Ενθαρρύνει τα παιδιά να συμβουλευονται το σχετικό με το όνομα υλικό της τάξης προκειμένου να βρουν λύσεις στα προβλήματα που προκύπτουν τόσο σε σχέση με τα ονόματα όσο και με το γραπτό λόγο γενικότερα (π.χ. συμβουλεύει να ανατρέξουν στον πίνακα ονομάτων προκειμένου να βρουν τα γράμματα που χρειάζονται για να γράψουν μια λέξη)
- ✓ Καθοδηγεί τα παιδιά να επιβεβαιώσουν τις επιλογές τους σχετικά με την αναγνώριση ή γραφή του ονόματος τους και εκείνων των συμμαθητών τους.
- ✓ Καθοδηγεί τα παιδιά να συμβουλευονται τον πίνακα αναφοράς των ονομάτων και το υπόλοιπο σχετικό με το όνομα υλικό προκειμένου να κάνουν συγκρίσεις και να καταλήγουν σε συμπεράσματα σχετικά με το ονόματα (π.χ. ότι πολλά ονόματα αρχίζουν από το ίδιο γράμμα, ότι άλλα ονόματα είναι μεγάλα και άλλα μικρά σε μέγεθος, ότι τα θηλυκά ονόματα τελειώνουν σε -η ή -α ενός τα αρσενικά σε -ς

Ανακαλύπτοντας το όνομα - Πώς πρέπει να μάθουν για το όνομα - Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

ο Διακριτικού διαμεσολαβητή

- ✓ Δημιουργεί διαρκώς ευκαιρίες έτσι ώστε τα παιδιά να έρχονται σε επαφή με το όνομά τους και εκείνα των συμμαθητών τους, να τα παρατηρούν, να τα διαβάζουν και να τα γράφουν.
- ✓ Δημιουργεί καταστάσεις προβληματισμού στα παιδιά και παρακινώντας τα να βρουν λύσεις ενεργοποιεί τη σκέψη τους, ενθαρρύνοντας τα να εκτιμήσουν μια απάντηση και να επιβεβαιώσουν μια υπόθεση
- ✓ Εισάγει τα παιδιά σε καθημερινές πρακτικές στις οποίες εμπλέκεται και η ενασχόληση τους με το όνομά τους

ο Διαχειριστή της εκπαιδευτικής διαδικασίας

- ✓ Επιδιώκοντας να γνωρίζει πώς σκέπτονται τα παιδιά κάθε φορά που δηλώνουν ότι κάπου γράφει το όνομα τους ή που ισχυρίζονται ότι έγραψαν το όνομα τους
- ✓ Γνωρίζοντας τις αδυναμίες των παιδιών και οδηγώντας τα στην υπέρβαση τους
- ✓ Χτίζοντας πάνω στις προϋπάρχουσες γνώσεις των παιδιών
- ✓ Διαμορφώνοντας συνθήκες που θα οδηγήσουν στην ενασχόληση των παιδιών με το όνομα τους και με το γραπτό λόγο γενικότερα με τρόπο φυσικό και αβίαστο
- ✓ Δημιουργώντας καταστάσεις μέσα στην τάξη που να οδηγούν σε δραστηριότητες στις οποίες εμπλέκεται και το όνομα
- ✓ Εμπλέκοντας τα παιδιά στη διαδικασία της μάθησης και παρακινώντας τα να εξερευνήσουν το γραπτό λόγο
- ✓ Δημιουργώντας το κατάλληλο για κάθε δραστηριότητα μαθησιακό περιβάλλον
(Γιαννικοπούλου 2002, Δαφέρμου, 2006, Κορτέση - Δαφέρμου, 2001, Ζωγράφου - Τσαντάκη, 2003, Μπασαγιάννη, 2003)

Ανακαλύπτοντας το όνομα - Πώς πρέπει να μάθουν για το όνομα Χαρακτήρας δραστηριοτήτων

Οι σχετικές με το όνομα των παιδιών δραστηριότητες πρέπει να είναι οργανωμένες έτσι ώστε:

- Να απαντούν στις ανάγκες των παιδιών και να εισάγουν τα παιδιά σε καθημερινές πρακτικές
 - Να εμπλέκουν τα παιδιά σε αυτές με τρόπο φυσικό και αβίαστο
 - Να εμπλέκουν τα παιδιά με έμμεσο τρόπο με την ενασχόληση τους με το όνομά τους και εκείνα των συμμαθητών τους προκειμένου να εξυπηρετήσουν ένα σκοπό, επιλύσουν μια ανάγκη (π.χ. γράφουν το όνομά τους προκειμένου να φτιάξουν την ταυτότητά τους, γράφουν το όνομα του συμμαθητή τους προκειμένου να ψηφίσουν στις εκλογές της τάξης)
 - Να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή σε αυθεντικά αναγνωστικά γεγονότα
 - Να αναδεικνύουν τον επικοινωνιακό χαρακτήρα του γραπτού λόγου
 - Να δίνουν στα παιδιά την ευκαιρία να παρατηρήσουν τα ονόματα τους και εκείνα των συμμαθητών τους, να τα διαβάσουν και να τα γράψουν
 - Να ενισχύουν τον πειραματισμό των παιδιών, και να ενθαρρύνουν την εξερεύνηση του γραπτού λόγου
 - Να ενισχύουν την συμμετοχική δράση των παιδιών στη μάθηση σύμφωνα με τον προσωπικό τους ρυθμό, την ανάληψη πρωτοβουλιών, τον πειραματισμό, τη χαρά της ανακάλυψης και της δημιουργίας
 - Να ενισχύουν την ενεργητική μάθηση προκαλώντας στα παιδιά την ανάγκη να βρουν μόνα τους τη λύση συμβουλευόμενα το έντυπο υλικό, κάνοντας συγκρίσεις και επιβεβαιώνοντας ή διαψεύδοντας τις επιλογές τους
 - Να προκαλούν την αλληλεπίδραση τόσο των παιδιών μεταξύ τους όσο και των παιδιών με το υλικό
 - Να εμπλέκουν τα παιδιά σε παιγνιώδεις διαδικασίες
- (Γιαννικοπούλου, 2002, Στελλάκης, 2000, Δαφέρμου, 2006, Κορτέση - Δαφέρμου, 2001, Ζωγράφου - Τσαντάκη, 2003, Μπασαγιάννη, 2003)

Ανακαλύπτοντας το όνομα - Πώς πρέπει να μάθουν για το όνομα - Οργάνωση του μαθησιακού περιβάλλοντος

- ο Ύπαρξη κατάλληλου μαθησιακού περιβάλλοντος που να προσφέρει στα παιδιά πληροφορίες και ερεθίσματα γύρω από το όνομά τους
 - ο Ύπαρξη κατάλληλου μαθησιακού περιβάλλοντος που θα αποτελέσει πεδίο αλληλεπίδρασης μεταξύ των παιδιών και μεταξύ παιδιών και υλικών του περιβάλλοντος
 - ο Ύπαρξη πλούσιου υλικού
 - Έντυπου
 - ✓ πίνακας αναφοράς ονομάτων, καρτέλες με τα ονόματα, ετικέτες με τα ονόματα (σε συρτάρια, ταμπλό εργασιών, μολυβοθήκες ράφια, κρεμάστρες, σουπλά φαγητού κλπ), πίνακας υπευθύνων της τάξης, παρουσιολόγιο - απουσιολόγιο
 - ✓ τηλεφωνικοί κατάλογοι, ταυτότητες, ψηφοδέλτια, επαγγελματικές κάρτες, διαβατήρια, άδειες οδήγησης, βιβλιάρια ασθενείας εισιτήρια (προκειμένου να παρέμβουν και να γράψουν το όνομα τους ή να χρησιμοποιήσουν στο παιγνίδι τους)
 - Παιχνιδιών: επιτραπέζια παιγνίδια (ντόμινο ονομάτων, λότο ονομάτων, μέμο ονομάτων, τράπουλα ονομάτων, κρεμάλα ονομάτων, σκράμπλ ονομάτων, σταυρόλεξα ονομάτων, ζάρια με γράμματα και ονόματα κλπ)
 - Εργαλείων: καρτέλες γραμμάτων, κινητά γράμματα, μαγνητικά γράμματα, πίνακες, γραφομηχανή, Η/Υ, λογισμικά κ.λ.π.
- Γιαννικοπούλου, 2002, Δαφέρμου, 2006, Κορτέση - Δαφέρμου, 2001, Ζωγράφου - Τσαντάκη, 2003, Μπασαγιάννη, 2003, Πρεβεζάνου)

Αξιοποιώντας το όνομα - Προτάσεις - Παραδείγματα

- ο Πίνακας αναφοράς ονομάτων
- ✓ Βασική πηγή άντλησης πληροφοριών καθώς το παιδί μπορεί να ανατρέξει σε αυτόν κάθε φορά που χρειάζεται μια βοήθεια προκειμένου να γράψει κάτι
- ✓ Στο αίτημα του παιδιού προς τη νηπιαγωγό να του πει πως γράφεται μια λέξη ή ένα συγκεκριμένο γράμμα η νηπιαγωγός παρακινεί το παιδί να σκεφτεί από πού μπορεί να πάρει πληροφορίες για αυτό. π.χ. «σκέψου ποιου το όνομα αρχίζει από αυτό το γράμμα; Πού μπορείς να το βρεις γραμμένο;» Με τον τρόπο αυτό τα παιδιά βοηθούνται να αναπτύξουν ένα ευρύ ρεπερτόριο γραμμάτων
- ✓ Επίσης, η νηπιαγωγός παρακινεί τα παιδιά χρησιμοποιώντας τον πίνακα αναφοράς των ονομάτων να κάνουν συγκρίσεις ως προς το μέγεθος των ονομάτων, τη σύσταση τους, τα τελικά γράμματα κ.τ.λ. Έτσι σταδιακά τα παιδιά αρχίζουν να καταλήγουν σε συμπεράσματα ως προς το μέγεθος των λέξεων, τη δομή τους και το συσχετισμό γραμμάτων προκειμένου να γραφεί μια λέξη, τη σταθερότητα γραφής μιας λέξης κ.τ.λ. (Teberosky, 1999, Γιαννικοπούλου, 2002, Δαφέρμου, 2006, Κορτέση - Δαφέρμου, 2001, Ζωγράφου - Τσαντάκη, 2003, Μπασαγιάννη, 2003)

Αξιοποιώντας το όνομα - Προτάσεις - Παραδείγματα

- ο **Παρουσιολόγιο - απουσιολόγιο, πίνακας υπευθύνων της τάξης**
 - Αποτελούν σημαντικό εργαλείο προκειμένου η νηπιαγωγός:
 - ✓ Να αντιληφθεί πώς σκέφτονται τα παιδιά κάθε φορά που κάνουν μια συγκεκριμένη επιλογή και το τι ακριβώς παρατηρούν σε μια λέξη (στην προκειμένη περίπτωση το όνομα)
 - ✓ Να παρακινήσει τα παιδιά να παρατηρήσουν το γραπτό λόγο επαναπροσδιορίζοντας τις υποθέσεις τους και διαμορφώνοντάς τες εκ νέου αναφορικά με τη σύνθεση μιας λέξης, τη σταθερότητα γραφής της, τους συσχετισμούς γραμμάτων, το μέγεθος των λέξεων, το ρεπερτόριο γραμμάτων κ.τ.λ.
 - ✓ Μέσα από την ενημέρωση του παρουσιολογίου για τους παρόντες και απόντες της τάξης και την ενημέρωση του πίνακα υπευθύνων της τάξης δίνονται αφορμές για συζητήσεις που αφορούν τα ονόματα τόσο μεταξύ παιδιών και νηπιαγωγού όσο και των παιδιών μεταξύ τους, συζητήσεις που η νηπιαγωγός πρέπει να εκμεταλλευτεί προκειμένου να οδηγήσει τα παιδιά στην ενεργοποίηση της σκέψης τους και σε γόνιμο προβληματισμό.
 - ✓ Κάθε φορά που το παιδί επιλέγει ένα όνομα η νηπιαγωγός μπορεί να του ζητήσει να αιτιολογήσει πώς κατάλαβε ότι το όνομα αυτό είναι το ζητούμενο. Αναλόγως το που εστιάζει το παιδί, πχ αρχικό γράμμα, μέγεθος λέξης κτλ μπορεί να θέσει προβληματισμούς του τύπου: «μα και του τάδε το όνομα αρχίζει από αυτό το γράμμα, πώς το ξεχωρίζεις από το δικό σου» ή να του δείξει και άλλες καρτέλες που αρχίζουν από το ίδιο γράμμα ή έχουν το ίδιο μέγεθος και να ζητήσει να επισημάνει πώς διακρίνει το όνομα που αναζητούν.
 - ✓ Μέσα από αυτή τη διαδικασία η Κωνσταντίνα που δίνει βαρύτητα μόνο στο αρχικό γράμμα του ονόματος της θα διαπιστώσει και ότι η Κατερίνα αρχίζει από αυτό το γράμμα και επομένως πρέπει να προσέξει και το δεύτερο γράμμα του ονόματος της προκειμένου να είναι σίγουρη ότι η καρτέλα που κρατάει είναι του ονόματος της και ακόμα περισσότερο ότι ο Κωνσταντίνος γράφεται σχεδόν με τον ίδιο τρόπο με την Κωνσταντίνα και πρέπει να προσέξει τα τελευταία γράμματα για να είναι σίγουρη ότι επέλεξε το όνομα της.
 - ✓ Παρακινεί επομένως τα παιδιά να εσιάσουν την προσοχή τους και σε άλλα γράμματα του ονόματος, στο γεγονός ότι ίδια γράμματα υπάρχουν και σε άλλα ονόματα με διαφορετική σύνθεση κτλ με τον τρόπο αυτό τα παιδιά έρχονται σε επαφή με ένα μεγάλο αριθμό γραμμάτων δεδομένου ότι στα ονόματα των μαθητών της τάξης εμπεριέχονται σχεδόν όλα τα γράμματα της αλφαβήτου
- (Γιαννικοπούλου, 2002, Δαφέρμου, 2006, Δαφέρμου, 2001, Ζωγράφου - Τσαντάκη, 2003, Μπασαγιάννη, 2003, Θεοδωρακάκου, 2007)

Αξιοποιώντας το όνομα - Προτάσεις - Παραδείγματα

ο Γραφή σύντομων μηνυμάτων, επιστολών, ευχετήριων καρτών

- Καθώς τα παιδιά επιχειρούν να γράψουν η γνώση του ονόματός τους αποτελεί σημαντικό παράγοντα ενίσχυσης της αυτοπεποίθησης τους και ενθάρρυνσης τους να προσπαθήσουν να γράψουν.
- ✓ Η νηπιαγωγός αξιοποιώντας τις γνώσεις που έχουν γύρω από τη γραφή των ονομάτων και παρακινώντας τα παιδιά να ανατρέξουν σε αυτές τις γνώσεις ουσιαστικά κάμπτει τις αντιστάσεις των παιδιών και τα βοηθά να ξεπεράσουν τους φόβους και τις ανασφάλειες τους γύρω από την παραγωγή γραπτού κειμένου.

Π.χ Στο αίτημα του παιδιού να του δείξει πώς γράφεται το «χρόνια πολλά» γιατί δεν ξέρει να γράφει, η νηπιαγωγός ενθαρρύνει το παιδί να ανατρέξει στα ονόματα και από εκεί να αντλήσει τις πληροφορίες που χρειάζεται « Ν: είμαι σίγουρη ότι μπορείς να τα καταφέρεις για σκέψου τι ακούς πρώτα χχχχχ» π: «το χ» Ν: «σκέψου ποιού το όνομα αρχίζει από Χ» π: «του Χρίστου» Ν: «σκέψου που μπορείς να βρεις γραμμένο το όνομα του Χρίστου και να δεις πώς γράφεται το Χ» (δες εικ 1)

- ✓ Άλλες φορές τα παιδιά έχοντας απλά ως εφελτήριο τη γνώση γραμμάτων από το όνομα το δικό τους και των συμμαθητών τους, απλά μπαίνουν στη διαδικασία να παράγουν κείμενο χρησιμοποιώντας αυτά τα γράμματα (ανεξάρτητα από τη συμβατική γραφή αυτού που θέλουν να γράψουν) (δες εικ 2). Το σημαντικό είναι ότι μέσα από αυτή την διαδικασία συνειδητοποιούν τον επικοινωνιακό χαρακτήρα του γραπτού λόγου, μεταφέρουν το μήνυμα που θέλουν και παράλληλα μπαίνουν σε διαδικασίες σκέψης πάνω στο γραπτό λόγο και την παραγωγή του
(Γιαννικοπούλου, 2002, Θεοδωρακάκου, 2002, Θεοδωρακάκου, 2009)

Αξιοποιώντας το όνομα - Προτάσεις - Παραδείγματα Δείγματα γραφής με αναφορές στο όνομα

- Εικ. 1: Η Δήμητρα γράφει ευχετήρια κάρτα ανατρέχοντας στα αρχικά γράμματα των ονομάτων

- Εικ. 2: Ο Αντώνης γράφει γράμμα στα παιδιά της Ν. Ασίας που επλήγησαν από το τσουνάμι. Είναι εμφανής η χρήση γραμμάτων του ονόματος του ή που μοιάζουν με γράμματα του ονόματος του (Α, Τ, Η, Ω, απόπειρες γραφής του Ν και του Σ)

Αξιοποιώντας το όνομα - Προτάσεις - Παραδείγματα

ο Φωνολογική Ενημερότητα

- Με αφορμή το όνομα του παιδιού, κυρίως κατά την ώρα που προσδιορίζονται οι απόντες και παρόντες στην τάξη και οι υπεύθυνοι της τάξης, η νηπιαγωγός μπορεί να παρακινήσει τα παιδιά να κάνουν διάφορες ασκήσεις και να παίξουν διάφορα παιχνίδια φωνολογικής ενημερότητας π.χ.
 - ✓ Να βρουν ονόματα που αρχίζουν από τον ίδιο ήχο ή έχουν την ίδια κατάληξη, να βρουν λέξεις που αρχίζουν από τον ήχο που αρχίζει το όνομα τους, να «φάνε» συλλαβές από το όνομα τους, να συνθέσουν μέρη από το όνομα του ενός και το όνομα του άλλου και δημιουργήσουν καινούργια ονόματα πχ Παίρνω το <Μαρ-> από τη <Μαρία> και το <-ινος> από το <Κωνσταντίνος> και φτιάχνω το <Μαρίνος>
 - ✓ Να ψαρεύουν φωτογραφίες παιδιών που το όνομα τους αρχίζει από τον ίδιο ήχο ή τελειώνει στον ίδιο ήχο ή έχουν στο όνομα τους ίδιους ήχους κ.τ.λ.

(Στελλάκης 2000, Θεοδωρακάκου, 2007)

Αξιοποιώντας το όνομα - Προτάσεις - Παραδείγματα

ο Παιχνίδια

Η ενασχόληση των παιδιών με παιχνίδια σχετικών με τα ονόματα των παιδιών της τάξης βοηθούν το παιδί να παρατηρήσει πιο αναλυτικά το όνομά του, να συνειδητοποιήσει ότι αποτελείται από επιμέρους στοιχεία, να εστιάσει σε γράμματα και να εμπλουτίσει το ρεπερτόριο του, και στη συνέχεια να γενικεύσει τις διαπιστώσεις του και να αναθεωρήσει προϋπάρχουσες υποθέσεις διαμορφώνοντας νέες γύρω από το γραπτό λόγο.

- ✓ Επιτραπέζια και επιδαπέδια παιχνίδια: Ντόμινο ονομάτων, Λότο ονομάτων, Σπραμπλ και σταυρόλεξα ονομάτων, τράπουλες ονομάτων, κρεμάλα με ονόματα, παζλ ονομάτων, παιχνίδια με ζάρια κ.τ.λ.
- ✓ Κινητικά παιχνίδια που έχουν σχέση με τα ονόματα π.χ. παίζουμε κυνηγητό και η μάνα πιάνει τα παιδιά που το όνομα τους αρχίζει από το γράμμα που έδειξε το ζάρι, ή παίζουμε κυνηγητό και για να μην μας πιάσει η μάνα πρέπει να πιάσουμε ένα αντικείμενο που αρχίζει από το ίδιο γράμμα που αρχίζει και το όνομα μας κ.τ.λ.
- ✓ Λεκτικά παιχνίδια που έχουν σχέση με τα ονόματα π.χ. φτιάχνουν ρίμες με ονόματα ή αινίγματα με ονόματα
- ✓ « Η φίλη μου η Ελένη στην αυλή με περιμένει»
- ✓ «Ποιος είναι αυτός που το όνομα του αρχίζει από -N, έχει πέντε γράμματα και τελειώνει σε -ς»
- ✓ (Στελλάκης 2000, Γιαννικοπούλου, 2002, Θεοδωρακάκου, 2007)

Αξιοποιώντας το όνομα - Προτάσεις - Παραδείγματα

- Κείμενα (ταμπέλες καταστημάτων, επαγγελματικές κάρτες, προσκλήσεις, ταυτότητα, διαβατήριο, εισιτήρια κ.λ.π.)
- ✓ Η ύπαρξη του ονόματος σε διάφορα κείμενα του περιβάλλοντος έντυπου λόγου π.χ. ταμπέλες καταστημάτων, επαγγελματικές κάρτες, τηλεφωνικοί κατάλογοι, προσκλήσεις, επιστολές και φάκελοι αλληλογραφίας, ταυτότητα, διαβατήριο, ευχετήριες και ταξιδιωτικές κάρτες κ.τ.λ. δίνει στα παιδιά ένα κίνητρο και τους δημιουργεί ένα αίσθημα ασφάλειας προκειμένου να ασχοληθούν με τα κείμενα αυτά δεδομένου ότι μελετώντας τη δομή τους μπορούν να βρουν κάτι ιδιαίτερα οικείο σε αυτά που θα τα ενθαρρύνει στην περεταίρω μελέτη τους.
- ✓ Το ίδιο ισχύει και με τη δημιουργία τέτοιου είδους κειμένων. Ξεκινώντας από κάτι τόσο οικείο και προσωπικό όπως το όνομα ενθαρρύνονται να συνεχίσουν και στην παραγωγή των υπόλοιπων στοιχείων του κειμένου

Βιβλιογραφία

- ο Βάμβουκα, Ι. (2008). Γραφή λέξεων με συλλαβές ομόφωνες με ονόματα γραμμάτων του αλφαβήτου από μαθητές Α' και Β' τάξεων του Δημοτικού σχολείου. *Επιστήμες της Αγωγής*, 4, 145-170.
- ο Bloodgood, J.W. (1999). "What's in a name? Children's name writing and the name acquisition". *Reading Research Quarterly*, 34 (3), 342-367
- ο Cinieri, M. (1998). Η γραπτή γλώσσα στην καθημερινή ζωή των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Στο Τζ. Βαρνάβα - Σκούρα (επιμ.), *Το παιδί και η γραφή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Παν/μιο.
- ο Curto, L.M., Morillo, M.M., & Teixido, M.M. (1998). *Γραφή και ανάγνωση ΙΙ*, Αθήνα: Ο.Ε.Δ.Β.
- ο Γιαννικοπούλου, Α. (2002). *Η γραπτή γλώσσα στο νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- ο Δαφέρμου, Χ. Κουλούρη, Π. Μπασαγιάννη, Ε. (2006). *Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικού σχεδιασμού. Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: ΟΕΔΒ
- ο Ζωγράφου- Τσαντάκη, Μ. (2003). Περιβάλλον έντυπου λόγου. Στο Ζωγράφου - Τσαντάκη, Μ. (επιμ). *Νηπιαγωγείο, Γλώσσα, Σχέδια εργασίας. Εφαρμοσμένες δραστηριότητες με έμφαση στη Γλώσσα μέσα από σχέδια εργασίας*. Αθήνα. Ferreiro, E. (1998). Διαδικασίες νοηματοποίησης της γραπτής γλώσσας: Παραδείγματα από παιδιά σε διαφορετικές χώρες. Στο Τζ. Βαρνάβα - Σκούρα (επιμ.), *Το παιδί και η γραφή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Παν/μιο.
- ο Ferreiro, E. & Teberosky, A. (1982). *Literacy before schooling*. London: Heinemann Educational.
- ο Ferreiro, E. (1998). Διαδικασίες νοηματοποίησης της γραπτής γλώσσας: Παραδείγματα από παιδιά σε διαφορετικές χώρες. Στο Τζ. Βαρνάβα - Σκούρα (επιμ.), *Το παιδί και η γραφή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Παν/μιο.
- ο Haney, M.R., Bissonnette, V. & Behnken, K.(2003). The relationship among name writing and early skills in kindergarden children. *Child Study Journal*, 33 (2), 99-115
- ο Harste, J.C., Woodward, V.A. & Burke, C.L. (1984). *Language stories and literacy lessons*. Portsmouth, New Hampshire: Heinemann Educational

Βιβλιογραφία

- Hildreth, G. (1936). Developmental sequences in name writing. *Child Development*, 7, 291-303
- Θεοδωρακάκου, Μ. (2001). Η ανάπτυξη της γραφής στην προσχολική ηλικία σύμφωνα με την ψυχογενετική προσέγγιση. Στο Βαμβουκάς, Μ. Χατζηδάκη, Α. (επιμ). «Μάθηση και διδασκαλία της Ελληνικής ως μητρικής και ως δεύτερης γλώσσας». Τομ. Β. Αθήνα: Ατραπός.
- Θεοδωρακάκου, Μ. (2002). Η ανάπτυξη δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης στην προσχολική ηλικία: μελέτη περίπτωσης. Στο Παν/μιο Κρήτης, Παιδ/κο Τμήμα Προσχολικής Εκπ/σης. *Ψυχοπαιδαγωγική της προσχολικής ηλικίας*, Τομ. Α. Ρέθυμνο: ΠΤΠΠΕ Παν/μίου Κρήτης.
- Θεοδωρακάκου, Μ. (2007). Η ανάπτυξη δεξιοτήτων γραφής στο Νηπιαγωγείο μέσα από το παρουσιολόγιο και τον πίνακα υπευθύνων: μια διδακτική παρέμβαση. Στο Πρακτικά 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ο.Μ.Ε.Ρ. *Η γλώσσα ως μέσο και ως αντικείμενο μάθησης στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία*. ΟΜΕΡ.
- Θεοδωρακάκου, Μ. (2009). Η επικοινωνιακή προσέγγιση της γραφής και της ανάγνωσης στην προσχολική τάξη μέσω της «μεταφοράς» του ταχυδρόμου: Μια διδακτική παρέμβαση. Στο Ε. Τάφα & Γ. Μανωλίτσης (επιμ), *Αναδυόμενος Γραμματισμός. Έρευνα και εφαρμογές*. Αθήνα: Πεδίο.
- Κασσωτάκη - Ψαρουδάκη, Π. Γωνιωτάκη, Α. Σκορδύλη Μ. (2010). *Η ανάπτυξη της γραφής του ονόματος σε ένα πλαίσιο ανάδυσης του γραμματισμού κι η σχέση της με την πρώιμη ανάγνωση σε παιδιά προσχολικής ηλικίας*. Στο Παπούλια - Τζελέπη, Π. Φτερνιάτη, Α. (επιμ). *Γραφή και γραφές στον 21ο αι. Η πρόκληση για την εκπαίδευση. Πάτρα*
- Kelly, C. (1996). Early literacy. Στο G.M. Blenkin & A.V.Kelly (επιμ). *Early childhood education*. London: Paul Chapman.
- Κορτέση-Δαφέρμου, Χ. (2001). Γραφή και ανάγνωση στο νηπιαγωγείο: ξεκινώντας από τα ονόματα. *Γέφυρες*, 1, 6-11.

Βιβλιογραφία

- ο Μπασαγιάννη, Ε. (2003) Δραστηριότητες με τα ονόματα των παιδιών. Στο Ζωγράφου - Τσαντάκη, Μ. (επιμ). *Νηπιαγωγείο, Γλώσσα, Σχέδια εργασίας. Εφαρμοσμένες δραστηριότητες με έμφαση στη Γλώσσα μέσα από σχέδια εργασίας*. Αθήνα.
- ο Pascucci, M. (1998). Η δουλειά με τους εκπαιδευτικούς προσχολικής και δημοτικής εκπαίδευσης. Στο Τζ. Βαρνάβα - Σκούρα (επιμ.), *Το παιδί και η γραφή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Παν/μιο.
- ο Πρεβεζάνου, Β. Σακελλάκη, Κ. Η ανάδυση του γραμματισμού στο Νηπιαγωγείο: Μια διαδικασία ενεργού σκέψης του παιδιού.
<http://ipeir.pde.sch.gr/educonf/2/04ProsholikiAgogi/prevezanou-sakellaki/prevezanou-sakellaki.pdf>
- ο Riley, J. (1996). "The ability to label the letters of the alphabet at school entry: A discussion on its value". *Journal of Research in Reading*, 19(2), 87-101
- ο Στελλάκης, Ν. (2000). Πάω σχολείο . . . θέλω να μάθω να διαβάζω μόνος και να γράφω όπως οι μεγάλοι. *Παράθυρο στην Εκπαίδευση*, 6, 194-196.
- ο Στελλάκης, Ν. (2002). Η εκμάθηση της γραφής του ονόματος ως κομβικό σημείο στην πορεία ανάδυσης του Γραμματισμού. Στο Παν/μιο Κρήτης, Παιδ/κο Τμήμα Προσχολικής Εκπ/σης.
Ψυχοπαιδαγωγική της προσχολικής ηλικίας. Τομ Α. Ρέθυμνο: ΠΤΠΕ Παν/μιου Κρήτης
- ο Τάνταρος, Σ. & Βάμβουκας, Μ. (1999). Η επινοημένη γραφή από παιδιά του νηπιαγωγείου και δημοτικού σχολείου. Στο Στ. Παπαστάμου, Σ. Κανελλάκη, Α. Μαντόγλου, Σ. Σαμαρτζή, & Ν. Χρηστάκης, (επιμ.), *Η ψυχολογία στο σταυροδρόμι των επιστημών του ανθρώπου και της κοινωνίας*, 117-143. Αθήνα: Καστανιώτης.

Βιβλιογραφία

- ο Τάφα, Ε. (2001). *Ανάγνωση και γραφή στην προσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- ο Τάφα, Ε. (2003). Τι γνωρίζουν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας για τα γράμματα του αλφαβήτου και πώς τα χρησιμοποιούν για να γράψουν το όνομα τους. Στο *Γλώσσα και μαθηματικά στην προσχολική ηλικία*. Ρέθυμνο: Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστημίου Κρήτης
- ο Teberosky, A. (1998). Δομητική μάθηση της γραπτής γλώσσας. Στο Τζ. Βαρνάβα - Σκούρα (επιμ.), *Το παιδί και η γραφή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Παν/μιο.
- ο Treiman, R. & Broderick, V. (1998). "What's in a name: Children's knowledge about letters in their own names". *Journal of Experimental Child Psychology*, 70 (2), 97-119
- ο Trushell, J. (1998). Juliet makes her mark. *Reading*, 32,1,29-32
- ο White, C. (1990). *Jevon doesn't Sit at the Back Anymore*. Richard Hill, Ontario: Scholastic
- ο ΥΠΕΠΘ (2002). *Διαθεματικό ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) για το Νηπιαγωγείο και Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

